

VOTA

ET MOTIVA DIFFINITIVÆ SENTENTIÆ A PROCESSV

Dominici Palacios, super Apprehensione in articulo proprietatis in Regia Audientia vertenti.

IN DEI NOMINE. Amen. Nouerint vniuersi, quod anno computato à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi, millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. Apud Civitatem Cæsaraugustæ Regni Aragonum, & in Camara Regij Consilij causarum civilium dicti Regni, interuenerunt Magnifici Domini Antonius Augustinus de Mendoza Regens Cancellariam, Petrus Taraçona, Iosephus Segura, & Ioannes Franciscus Iubero, Regij Consiliarij, corā quibus fuit positus Processus cisternus Dominici Palacios, super aprehensione in articulo proprietatis: In quo dictus Magnificus Dñs Ioannes Franciscus Iubero Relator extraordinarius, ac etiam cæteri Dñi de Regio Consilio, & dictus Dñs Regens concordēs, quod tenetur & debet pronuntiare & absoluere, Iuratos, Concilium, & Vniuersitatem loci de Yefaro conuentos, princ. Dominici Adrian, & Petri Gascon Procuratorum, à contentis in petitione civili contra eos in præsentī processu oblata silentium perpetuum Don Mathiæ Abarca agenti princ. Hieronimi Gartix de Arista, & Didaci Antonij Antin Procuratorum imponendo, neutram partium in expensis condemnando, cætera supplicata locum nō habere. EX EO, & aliās, absoluuntur conuenti a contentis in petitione contra eos oblata, quia constat res, & iura ab actore petita super quibus sententiam obtinuerunt in processu litis pendentiæ,

230
dentia, cuius presens est cisternus, ad eos legitime perti-
nere ob id quæ ad illorum restitutionem, minime teneri ap-
paret enim dominium inferius, & subalternum termino-
rum loci de Yesaro, & sic portus vulgò dicti de Araguas,
tamquam partis illorum, & intra illos consistentis ad dic-
tos de Yesaro expectare dictosq. terminos, vt illorum do-
minos per tempus centum annorum, & amplius possedisse
cum pascuis, lignis, aquis, & alijs iuribus contentis in ar-
ticolis nono, decimo, vndecimo, & decimo octauo cedula
defensionis pro parte dicti loci de Yesaro oblata, vnde de
legitima illorum præscriptione constare ambigi non po-
test, quia in eorum præscriptione respectu vniuersitatis
nō est necessaria præscriptio immemorialis, sed alia minor
sufficit, cū in hoc assistat eidem vniuersitati, ius commune,
cui forus minime cōtradicit, neq; etiam dici potest resistere
dicti vniuersitati de Yesaro, ius commune & forale, quo
ad iura nominandi iuratos, & faciendi statuta, de quibus in
articulis decimotercio, & decimoquinto earundem defen-
sionum, quia imo potius assistit, & sic longi temporis præ-
scriptionem sufficere censemus, ne dum cētenariam quæ in
casu nostro proculdubio adest vltimus, neq; respectu exer-
tij iurisdictionis civilis præscriptio immemorialis, in hoc
casu requiritur, quia non agitur contra dominum no-
strum Regem, sed contra dominum priuatum. Et quambis
respectu absolutè potestatis, & aliarum iurium domina-
lium, cæteris dominis temporalibus secularibus presentis
Regni, iuxta forum competentibus fundatam habeat Don
Mathia Abarca actor, vt Dominus dicti loci suam intentio-
nem, ad adeoq; regulariter vltiori probatione non ageret,
tamen pro parte dictorum de Yesaro legitime probatum
fuit, per dictum tempus centum annorum, & amplius libe-
ros, & exemptos esse, & fuisse a prædicta absoluta potesta-
te, cum aliquibus actibus positivis, & varijs confessionibus
eorundem dominorum asserentium non habere absolutam
potestatem in conuentos, quas confessiones maximè mo-
menti

3

menti esse ad prædictæ exemptionis probationem iudicamus, quod similiter locū habet circa probationem exemptionis, & libertatis soluendi alia iura dominicalia, nisi no- uemcentum solidos, & certam quantitatem tritici galina- rum & lignorum, cum de illa pariter constet ex pluribus cōfessionibus, ab eisdē dominis de Yefaro, emis, & ex plu- ribus testibus deponentibus pro dictis iuribus domina- libus solitam fuisse præstari dominis dictam quantitatem pecuniæ, & aliorum rerum, de quibus in articulo doze di- ctarum defensionum tantum, & hoc per supradictum tem- pus centum annorum & amplius. Quam probationem, & si immemorialis nō esset perfectē probata (quod non cōce- dimus) sufficere arbitramur. Nam respectu absolutæ pote- statis constat in hoc Regno a dominis temporalibus fuisse, per vsurpationem consuetudine adquisitam, unde eius præscriptio eū per illam fiat reductio ad ius commune, & forale facilius debet admitti, nec onerāus est præscribens præcisse probatione immemoriali, saltem cum omnibus à iure requisitis, sed sufficere centenariam iudicamus, quam- quam parem, aut maiorem immemoriali non nulli iudica- runt quorum sententia, si in aliquo casu in hoc maximè ad- mitti debet, in quo plura concurrunt, quod nempè nullus actus absolutæ potestatis in processu probatus existit, & conuenti sententiam favorabilem in articulo litispenden- tiæ obtinuerunt, & adest fumus quod locus de Yefaro, fuit Ecclesiæ Sancti Sabini, ante quam in dominos Varoniæ de Gabin peruenisset respectu verò iurium dominicalium, ex eo dictam probationem sufficere arbitramur, quia hic non agitur de absoluta illorū præscriptione, sed tantum, quod illa omnia sunt indussa in quātitate pecuniæ tritici, & alia- rum rerum dominis solui solita. Neque his aduersatur sen- tentia arbitralis pro parte actoris exhibita, quia de illa ra- tio haberi non potest, cum non sit in forma probanti nota rius, enim qui illam extraxit a notulis sui prædecessoris nō attestatur habere aliquam comissionem, quæ omnino re-

4
quiritur, licet sit facilius & successor illius qui instrumen-
tum recepit, vt sepè iudicatum fuit, tunc etiam, quia non
constat dictam sententiã arbitralem fuisse executioni man-
datam, imo contrarium coligitur ex confessionibus, ab
ipsis dominis postea factis dicentibus, se non posse vti ab-
soluta potestate in vafallos suos loci de Yesaro, maximè
cum non fuerit intimata ipsis de Yesaro, sed solum eorum
procuratori, imo neq; in ea positivè, & principaliter do-
minis ad iudicata fuit absoluta potestas, sed solum obiter,
& enuntiatiuè, neq; constat super ea littem, ad fuisse inter
co impromittentes, & sic de illa fuisse compromissum, & quã
bis expresse per dictos de Yesaro, super ea fuisse compro-
missum valde dubitari poterat de dicti compromissi validi-
tate cum agatur de præiudicio iurisdictionis domini nostri
Regis. Toleratur enim recursus ad eius tribunalia per adiudi-
cationem absolutæ potestatis, maior difficultas videtur ver-
sari circa montem, siue Pardinam de Fañanas, nam cum sit
mons, vt vulgo dicitur Rotundus, & partita distincta, & di-
versa a terminis & limitationibus loci de Yesaro, & extra
eius districtum ad hoc, vt ipsi de Yesaro, legitime acqui-
sisse dicantur iura pascendi, lignandi, culturandi, & alia ex-
præssata in articulo decimosextimo earundem defensio-
num necessaria & præcissa videbatur præscriptio immemo-
rialis, tam de foro, quam iuxta iuris communis dispositio-
nem, quæ in casu nostro deficit cum testes in suis deposi-
tionibus non asserant nunquam vidisse, vel audiuisse con-
trarium, quod in probatione immemorialis desiderari pa-
sim Doctores affirmant, ceterum huic difficultati ita occurri
posse existimamus, quod factis expresse videtur ab ipsis
testibus hoc requisitum dum asserunt semper, & continuè
ita vidisse fieri, & audiuisse a senioribus per dictum tem-
pus immemoriale, absq; alicuius contradictione, quod ipsi
scierint, quæ forma probandi immemoriam antiquitus
solita fuit in hoc Regno observari, absq; præfacto requisito
præsertim cum Rotte Tribunal, aliquando censuerit illud
requi-

requisitum non esse necessarium in immemorialis proba-
 tione, & innane videtur esse in casu presenti attempta con-
 textura ipsarum depositionum, maximè cum obseruantia
 dispositio possessione immemoriam solum requirat, sim-
 pliciter non verò cum omnibus a iure requisitis quorum
 requisitorum probatio multum ab arbitrio iudicantis pen-
 det, vbi solum interuenit modicè solemnitatis omissio,
 quod in hoc casu fortius procedere censetur, quo conuen-
 ti Victoriam reportarunt super his iuribus in iudicio te-
 nute, seu liti spendentia, & fuerunt effecti rei, & possesso-
 res, neque supradictis obstat prædictos de Yesaro iura su-
 perius recitata tenuisse & possidisse in vim cuiusdam loca-
 tionis, siue arrendamenti centum & vnus anni concessi
 per Lupum Abarca dominum de Yesaro, & Pardinæ de
 Fañanas eiusdem de Yesaro, cum illorum acceptatione, ad
 quod probandum exhibuit actor instrumentum quoddam
 dicta locationi, sed respondetur ex visura in hoc processu
 facta, & ex alijs ex eodem processu resultantibus clarè con-
 stare, & apparere dictum assertum locationis instrumen-
 tum falsum esse, & falso fabricatum, sicq; de eo nullam ha-
 bendam esse rationem, & cum semper quilibet præsumat-
 ur producere meliorem titulum quem habet præsumi non
 potest ipsum actorem alium titulum validum, & efficacem
 habere nec obest, quod non nulli testes de auditu attestan-
 tur de dicto arrendamento, & quod in vim illius homines
 de Yesaro possideunt dicta iura, nam vltra quod dicti testes
 patiuntur graues exceptiones ebrietatis paupertatis, &
 alias vincuntur eorum dispositiones superiori probatio-
 ne, quia maior numerus testium productorum pro parte
 loci de Yesaro attestatur iure proprio dictis iuribus vfu-
 fuisse, nec etiam refragatur instrumentum additionis ser-
 uentia Arbitralis, de quo in processu vbi enuntiatur præ-
 dictum instrumentum locationis, & finito tempore illius
 iubet arbiter partes compromittentes in suis iuribus redin-
 tegrari quoniam preterquam, quod illud non fuit exhibi-

tum in publicatione, sed aliud diuersum de ipsius additionis validitate valde dubitamus, quia arbitrer non habuit facultatem ad plures additiones proferendas, sed solum ad simpliciter addendum suæ sententiæ, intra certum tempus quæ facultas prima vice consumpta fuit, cum igitur in dicta additione aserat arbitrer, se aliàs additiones protulisse illa, vt posterior nullius momenti esse videtur, tū etiam quia numquam fuit intimata, ne dum partibus verum, nec eorum procuratoribus, ac deniq; quia cum constet clarè de falsitate prædicti arrendamenti, quæ latere potuit Arbitrum non potest veritati nocere. Nec denique obstat denuntiatio facta per Ioannem Guillen successorem notularum Michaelis Guillem, a quo dicitur testificatum dictum arrendamentum, quia cum sit facta absque legitimo iuramento, & nō in forma iudiciali parum prodesse potest precipuè, cum & eius dictum sit inuersosimile dum dixit, quod dominus reseruabat, sibi furnum, & molendinum, & tamen contrarium dicitur in dicta additione, & quatenus dixit, quod etiam sibi reseruabat iurisdictionem criminalem, quàm quidem semper pertinuisse ad Iustitiam Villæ de Biescas, est in processu certissimum, & precipuè cum thenor instrumenti in hoc Regno testibus probari non possit, aliæ verò falsitates, quæ in notis dicti Michaelis Guillem probantur cum conuenti eis non nitantur non offitiunt supradictis respectu verò aliorum iurium, super quibus non obtinuerunt sententiam conuenti, cum nō sint illorum possessores merito absoluuntur, & aliàs atent. contentt. Sig. ✠ num mei Philippi Martinez Scriba mandati sue Maiestatis, ac Ciuis Ciuitatis Cæsaraugustæ, & in eadem domiciliato, autoritateq; Regia, per totam terram, & dominationem domini nostri Regis publici Notarij, qui huiusmodi vota, siue motiua alibro Regij Consilij causarum ciuiliū præsentis Regni Aragonum, manu aliena scriptum extraxi, & cum dicto originali libro, benè, & fideliter comprobari in quorum fidem meo solito signo signaui, constat de supra-positum, vbi legitur Varoniæ, &c.

